

تعاون و کشاورزی، سال نهم، شماره ۳۴، تابستان ۱۳۹۹

امکان‌سنجی تشکیل تعاونی تولید مبتنی بر کشاورزی سبز میان زنان روستایی استان ایلام

فرشته صی محمدی^۱، حسین مهدی زاده^{۲*}، سمیره صی محمدی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۸/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۶/۱۸

چکیده

تعاونی‌های بخش کشاورزی یکی از مهم‌ترین جلوه‌های مشارکت سازمان‌یافته کشاورزان روستایی در امور اقتصادی و اجتماعی به شمار می‌روند که در افزایش اشتغال، تولید و ارتقای سطح درآمد و وضعیت اجتماعی روستاییان مؤثرند؛ لذا این پژوهش با هدف امکان‌سنجی تشکیل تعاونی تولید مبتنی بر محصولات سبز به منظور اشتغال زنان و فقرزدایی در استان ایلام انجام گرفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود که روایی آن را ۳ نفر از صاحب‌نظران و استادان گروه کارآفرینی و توسعه روستایی دانشگاه ایلام تأیید کردند و پایایی پرسش‌نامه از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۶) قابل قبول برآورد شد. جامعه آماری این پژوهش را زنان روستایی استان ایلام با جمعیت ۸۹۸۹۵ نفر تشکیل دادند و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۹۶ نفر برآورد شد که ۲۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. نتایج توصیفی و استنباطی نشان داد مناطق مورد مطالعه از نظر ابعاد آموزش و مهارت‌آموزی، زنجیره تأمین، اجتماعی، فنی، حمایت و اقتصادی، آمادگی تشکیل تعاونی تولید محصولات سبز و ارگانیک را میان زنان روستایی استان ایلام دارند؛ لذا با توجه به نتایج، پیشنهاد می‌شود سازمان‌های حمایتی زمینه تشکیل تعاونی تولید محصولات سبز و ارگانیک برای زنان روستایی را در استان ایلام فراهم سازند و از این راه، به حل معضل بیکاری و کاهش فقر در مناطق روستایی کمک کنند.

واژه‌های کلیدی: امکان‌سنجی، تعاونی تولید، محصولات سبز، اشتغال زنان، فقرزدایی

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه ایلام

۲. استادیار گروه کارآفرینی و توسعه روستایی، دانشگاه ایلام

*نویسنده مسئول

Hossein.mehdizadeh@ilam.ac.ir

۳. استادیار گروه کارآفرینی و توسعه روستایی، دانشگاه ایلام

مقدمه

فقر از خطرناک‌ترین پدیده‌های اجتماعی است که می‌تواند حیات اقتصادی، سیاسی و فرهنگی یک ملت را تهدید کند. با وجود پیشرفت‌های چشمگیر اقتصادی در سراسر جهان، هنوز میلیون‌ها انسان در فقر و محرومیت به سر می‌برند که درصد قابل توجهی از این جمعیت در مناطق روستایی زندگی می‌کنند و اکثر آنها در بخش کشاورزی مشغول به فعالیت هستند. فقر روستایی ریشه در عواملی چون فرهنگ، اقلیم، جنسیت، ساخت‌های اجتماعی، بازارها و سیاست‌های عمومی دارد (اشراقی سامانی و همکاران، ۱۳۹۵). نیمی از جمعیت ساکن در نواحی روستایی از فقر زیاد، سوء تغذیه و سطح پایین سواد رنج می‌برند. این در حالی است که زنان از زمره آسیب‌پذیرترین گروه‌ها در جوامع سنتی و از جمله در جوامع روستایی به شمار می‌آیند. در واقع، خانوارهایی که تحت سرپرستی زنان اداره می‌شوند، اغلب از فقیرترین و آسیب‌پذیرترین خانوارها در جوامع روستایی هستند.

یکی از راهکارهای کاهش فقر و ایجاد اشتغال در مناطق روستایی در جهت بهبود زندگی روستاییان، ایجاد شرکت تعاونی می‌باشد. تعاونی‌ها از جمله نهادهایی هستند که نقش بسیار مهمی در توسعه روستاها دارند و با کاهش فرصت‌های از دست رفته کشاورزان، قادرند نقش بسیار مهمی در فرایند کاهش فقر ایفا کنند. تعاونی‌های کشاورزی گونه‌ای از تعاونی‌ها هستند که در زمینه تولید محصولات کشاورزی (زراعی، باغی، دامپروری، زنبورداری، شیلات، جنگل‌داری و مرتع‌داری) فعالیت می‌نمایند و هدف آنها بهبود نظام بهره‌برداری، تأمین مطلوب نیازهای حرفه‌ای و معیشتی کشاورزان و به دنبال آن بهبود وضعیت درآمدی و اشتغال آنها و سرانجام کاهش فقر و توسعه همه جانبه روستایی است. در واقع، تعاونی‌های کشاورزی می‌توانند در توسعه اقتصاد کشاورزی و روستایی نقش داشته باشند (حضرتی و همکاران، ۱۳۸۹). در این میان، شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی، به عنوان نهادهای برآمده از بطن جامعه روستایی، نقش انکارناپذیری در توسعه اقتصادی مناطق روستایی دارند. این تعاونی‌ها، به عنوان منبع مشارکت و تحریک بخش

نیروهای انسانی، در نیل به توسعه درون‌زا و فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی اهمیت وافری دارند (جلالی و همکاران، ۱۳۹۳). همچنین تعاونی‌ها با ایجاد اشتغال برای روستاییان، به ویژه زنان روستایی، باعث توانمندسازی زنان و کاهش فقر می‌شوند. در بیشتر کشورهای درحال توسعه، زنان تکیه‌گاه اصلی نیروی کار در مزرعه، درآمد خانواده و کشاورزی معیشتی به حساب می‌آیند و در بسیاری از فعالیت‌های مرتبط با آماده‌سازی، نگهداری و فراوری مواد غذایی و امور مربوط به نگهداری از دام‌ها نقش عمده و اساسی ایفا می‌نمایند. زنان به دلایل متعدد از جمله بیکاری و کاهش دستمزدها، وارد کارآفرینی می‌شوند؛ لذا بنا به ضرورت توسعه سهم زنان در اقتصاد ملی و مقابله با بحران بیکاری زنان، باید شرایط لازم برای توسعه کارآفرینی زنان فراهم گردد تا آنان با ایجاد کسب و کار و فرصت‌های شغلی برای خود و دیگران بتوانند معضل کنونی جامعه را پایان بخشند. عمده‌ترین موضوعاتی که زنان کارآفرین برای کسب موفقیت در انجام فعالیت‌های خوداشتغالی بدان نیاز دارند، ایجاد توانمندی در خویش است. یکی از مهم‌ترین راهکارهای توانمندسازی زنان تشکل‌ها و تعاونی‌های زنان هستند (هدایت‌پور و همکاران، ۱۳۹۴). از طرفی، تعاونی‌ها در تولید انواع محصولات کشاورزی از جمله محصولات سبز می‌توانند نقش مهمی ایفا کنند. محصول سبز محصولی است که در تولید آن از کود، سم و مواد شیمیایی کمتری استفاده می‌شود و سالم‌تر می‌باشد. همچنین آن را می‌توان به عنوان محصول سنتی و کمتر دست‌کاری شده تعریف کرد (دل افروز و همکاران، ۱۳۹۵).

در سال‌های اخیر، به دنبال افزایش نگرانی‌های زیست محیطی، رفتار خرید مصرف‌کنندگان به سمت محصولات سبز رفته است و آنها به دنبال خرید محصولات دوستدار محیط زیست هستند. به همین دلیل، ایجاد محصولات سبز برای بازار در حال رشد جهانی می‌تواند اثرات زیست محیطی افزایش مصرف را کاهش دهد. خریداران محصولات سبز معتقدند که مصرف محصولات سبز نه تنها آسیب کمتر به بدن می‌رساند، بلکه سبب

تغذیه مناسب سلول‌های بدن هم خواهد شد؛ اما به دلیل نداشتن آگاهی و درآمد کافی، عمده مصرف کنندگان این محصولات اقشار پردرآمد جامعه هستند (همان، ۱۳۹۵). لذا می‌توان با تولید محصولات سبز از طریق تشکیل تعاونی در این بخش، به سلامت جامعه و افزایش اشتغال کمک کرد و راه حلی برای اشتغال زنان، کاهش فقر و ارتقای سلامت جامعه ایجاد نمود.

مطالعات امکان‌سنجی مجموعه‌ای از فعالیت‌های ارزیابی و مطالعاتی اند که امکان تشکیل شرکت‌ها یا تولید یک محصول خاص و راه‌های جایگزین برای آنها را از جنبه‌های فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی بررسی و تعیین می‌کنند که امکان تشکیل شرکت تعاونی و تولید محصول خاص در مناطق مختلف از ابعاد گوناگون چقدر می‌باشد؛ لذا این مطالعه به دنبال امکان‌سنجی تشکیل تعاونی تولید مبتنی بر محصولات سبز و تعیین میزان آمادگی منطقه از نظر ابعاد آموزش و مهارت‌آموزی، زنجیره تأمین، اجتماعی، فنی، حمایت و بعد اقتصادی در استان ایلام به منظور ارائه راهکاری مناسب برای تشکیل تعاونی محصولات سبز و ایجاد اشتغال برای زنان روستایی و فقرزدایی بود. مطالعات امکان‌سنجی به برنامه‌ریزان توسعه روستایی کمک می‌کنند تا بدانند که منطقه تا چه اندازه آمادگی تشکیل یک تعاونی را دارد. درضمن، وجود فقر در جوامع روستایی و نبود زمینه لازم برای اشتغال زنان در استان ایلام بر ضرورت تشکیل تعاونی برای زنان می‌افزاید.

درمجموع، این مطالعه با سنجش میزان آمادگی روستاییان روستاهای استان ایلام برای تشکیل تعاونی محصولات سبز می‌تواند برنامه‌ریزان توسعه کشاورزی و روستایی را از ظرفیت منطقه در تشکیل یک تعاونی از ابعاد مختلف آگاه سازد و به تبع، راهکاری برای ایجاد اشتغال زنان و مبارزه با فقر روستایی ارائه دهد و لذا از این نظر، قابل توجه و دارای اهمیت است.

مبانی نظری

شرکت‌های تعاونی زنان از جمله تشکل‌های مردمی به حساب می‌آیند که شرایط سهل و آسان برای زنان ایجاد می‌کنند و حتی زنان محروم با سرمایه‌های اندک خویش می‌توانند به این تعاونی‌ها بپیوندند و وارد عرصه جامعه شوند و از استعداد و توانمندی‌های خویش برای رشد و توسعه خود و جامعه بهره‌برداری کنند (منفرد، ۱۳۹۵)؛ لذا تشکیل تعاونی‌های زنان موجب ایجاد پایگاهی برای آنها می‌شود که از راه آن می‌توانند مسئولان را از نیازها و مشکلات خود آگاه نمایند. از طرفی، شرکت‌های تعاونی موجب استفاده بهتر از توانایی‌های زنان روستایی و افزایش کمیت و کیفیت تولیدات شده و ضمن دادن وام‌های کم بهره به زنان روستایی و کمک به رفع نیازمندی‌های آنان، موجب توسعه اقتصادی روستا و در نهایت توسعه پایدار می‌شوند (میرباقری، ۱۳۹۴). با این توضیح، بررسی و امکان‌سنجی تشکیل تعاونی‌ها از جمله ضروریات است. امکان‌سنجی مجموعه‌ای از فعالیت‌های ارزیابی و مطالعاتی است که امکان تشکیل شرکت‌ها را از جنبه‌های فنی، اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و نظام مالکیت مورد بررسی قرار می‌دهد. به لحاظ عملیاتی، این فعالیت‌ها شامل مطالعه، شناخت ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منابع و عوامل تولید است و به عبارتی، هدف از مطالعات امکان‌سنجی تعیین میزان امکان پذیری و اجرایی بودن یک پروژه و ثمربخشی آن می‌باشد (شجاعی، ۱۳۹۰).

مطالعات زیادی در رابطه با نقش تعاونی‌ها و عوامل مؤثر در تشکیل آنها انجام شده است، اما مطالعاتی که به بررسی امکان‌سنجی تشکیل تعاونی‌ها پرداخته باشد محدود است که در اینجا به برخی از آنها اشاره شده است.

حیدری ساربان (۱۳۹۱) در پژوهش خود نشان داد که عوامل ترویجی بیشترین تأثیر و سپس عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی به ترتیب از عوامل تأثیر گذار در تشکیل تعاونی‌های تولیدی در مناطق روستایی بوده‌اند.

رهبری و همکاران (۱۳۹۵) در بررسی عوامل مؤثر (فردی، روان‌شناختی، آموزشی، محیطی، اجتماعی و اقتصادی) بر ایجاد تعاونی‌های تولید و توزیع محصولات کشاورزی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان گناباد به این نتیجه دست یافتند که به غیر از مؤلفه فردی، که تنها دارای تأثیر مستقیم در ایجاد تعاونی‌های تولید و توزیع کشاورزی است، باقی مؤلفه‌ها آثار مستقیم و غیر مستقیم و ضرایب همبستگی بالا با ایجاد تعاونی‌های تولید و توزیع محصول داشتند.

بوزرجمهری و هادی‌زاده بزاز (۱۳۹۲) در بررسی سازه‌های مؤثر بر توسعه تعاونی‌های تولید روستایی، بازنگری در قوانین و مقررات و اصلاح و ارائه سیاست‌های صحیح توسط دولت را زمینه‌های مناسب برای رفع محدودیت‌ها و استفاده مطلوب از ظرفیت‌های درونی و فرصت‌های بیرونی این امر می‌دانند.

آرایش و طاهری (۱۳۹۴) موانع توسعه شرکت‌های تعاونی عشایری را در استان ایلام شناسایی کردند و نتیجه گرفتند که عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، آموزشی و فنی در مجموع حدود ۷۸ درصد از واریانس کل را تبیین کردند. لذا تلاش در جهت رفع این موانع می‌تواند امکان تشکیل تعاونی‌ها را فراهم نماید.

اعظمی و همکاران (۱۳۹۵) در بررسی نقش تعاونی‌های شهرستان فامنین در کاهش فقر روستایی به این نتیجه دست یافتند که مشارکت اعضا در تعاونی‌ها توانسته است در کل سبب افزایش درآمد و پس انداز خانوار روستایی، کاهش استفاده بی رویه از منابع روستایی، افزایش مسئولیت‌پذیری و اقتدار مردم محلی، افزایش آگاهی روستاییان، بهبود امکانات و محیط طبیعی روستا، افزایش بودجه دولتی، دسترسی به امکانات و خدمات عمومی و بهداشتی و آموزشی و در نهایت کاهش نسبی میزان فقر روستایی در منطقه مورد مطالعه شود.

منفرد (۱۳۹۵) در پژوهشی، به زمینه‌یابی تشکیل تعاونی‌های زنان و بررسی مشکلات حضور این قشر در تعاونی‌ها پرداخت و به این نتیجه رسید که مسائل و

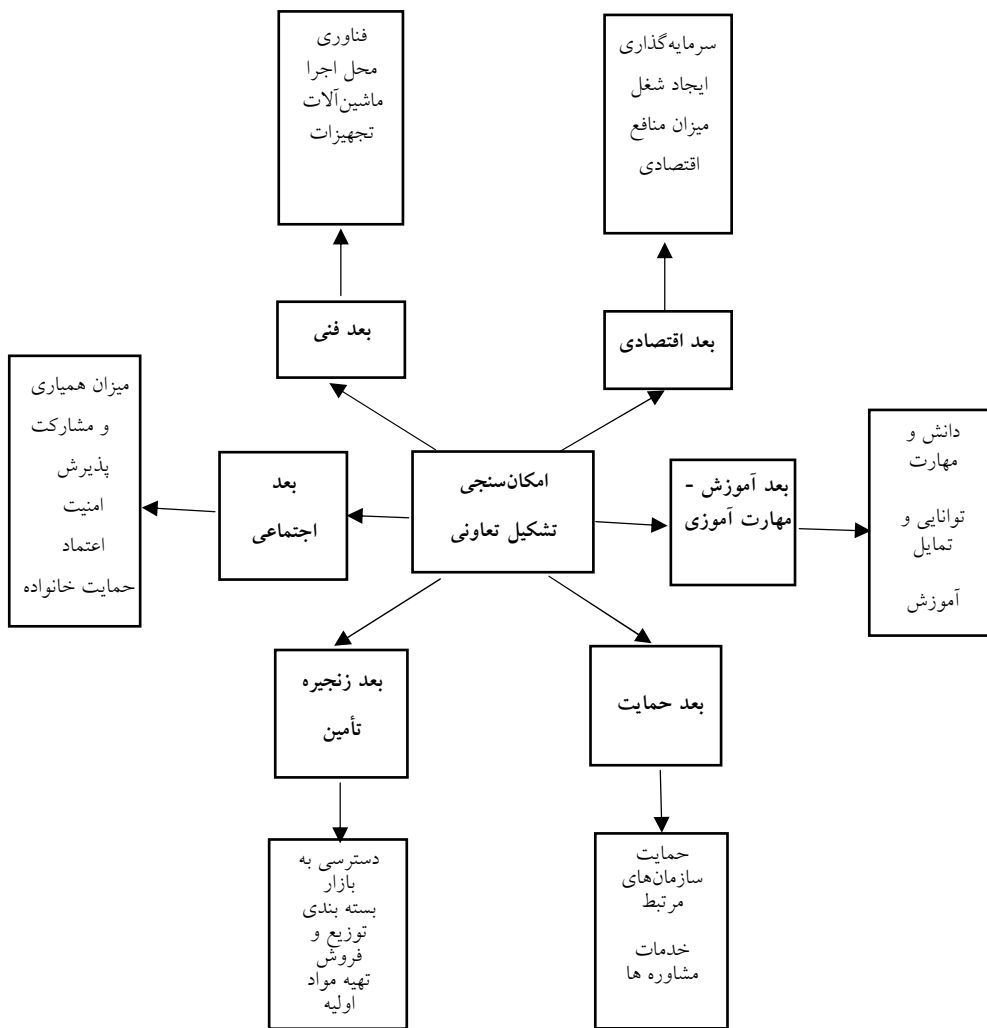
مشکلات زنان در تعاونی‌ها شامل مشکلات خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، مشکلات اداری، مشکلات مالی و اقتصادی می باشد. از دید زنان، مقررات دست و پاگیر و دیوان‌سالاری مانع مشارکت آنان در فعالیت‌های تعاونی است، اما از دید مدیران، آشنا نبودن جامعه و خصوصاً زنان با فرهنگ تعاون مانع مشارکت این قشر است؛ لذا اگر این موانع برداشته شود امکان تشکیل تعاونی‌ها فراهم خواهد آمد و زنان قادر خواهند بود اقدام به تشکیل تعاونی به خصوص تعاونی‌های تولید محصولات سبز نمایند.

آزادی و همکاران (Azadi et al., 2013) با بررسی متغیرهای مختلف نشان دادند تعاونی‌های زنبور عسل، پرورش گاو شیری و بره در میان انواع مختلف تعاونی موفق‌تر بوده‌اند به طوری که در میان ویژگی‌های فردی منافع، دانش فنی و درک مفهوم تعاونی؛ در میان متغیرهای اقتصادی درآمد و سرمایه گذاری جاری، و در میان عوامل خارجی دسترسی به بازار با موفقیت ارتباط معنی داری داشتند.

عبدالملکی (Abdolmaleki, 2015) عوامل بازدارنده و مشکلات ایجاد تعاونی‌های تولید گردو در شهرستان تویسرکان را به ۷ عامل زیر طبقه‌بندی کرد: فقدان زیرساخت‌های فرهنگی، نبود دانش و دیدگاه صحیح در تولیدکنندگان و رهبران، قوانین و مقررات ناکافی، موانع زیر ساختی، منابع سرمایه و نظام اطلاع رسانی ناکافی، فقدان سود، وابستگی به دولت و بدگمانی به ساختار تعاونی‌ها.

اوسیسی و استروماجر (Avsec & Stromajer) معتقدند که تنها میزان سرمایه در تشکیل تعاونی‌ها یا رونق گرفتن آنها مؤثر نیست، بلکه مؤلفه‌های فردی بهره برداران کشاورزی و خدمات حمایتی دولتی در راستای تدوین برنامه‌های مناسب، آموزش و فرهنگ سازی، توسعه زیرساخت‌های لازم، توانمند سازی و ایجاد ظرفیت‌های فردی، گروهی و سازمانی نیز بر گرایش روستاییان برای ایجاد و شرکت در فعالیت‌های تعاونی تأثیر گذارند.

با توجه به مطالب بیان شده، این پژوهش در قالب مدل مفهومی زیر به بررسی و سنجش ابعاد (آموزش و مهارت آموزی، زنجیره تأمین، اجتماعی، فنی، حمایت، اقتصادی) امکان‌سنجی تشکیل تعاونی تولید محصولات سبز در استان ایلام پرداخت.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی بوده زیرا در جهت توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص (امکان‌سنجی تشکیل تعاونی مبتنی بر محصولات سبز) برای استفاده در برنامه‌ریزی‌های جاری انجام گرفت و به لحاظ تجزیه و تحلیل عددی داده‌ها به منظور امکان‌سنجی تشکیل تعاونی، تحقیق کمی و از نظر گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی بوده است. این پژوهش در استان ایلام در سال ۱۳۹۶ انجام گرفت. استان ایلام با وسعتی بالغ بر ۱۹۰۴۵ کیلومتر مربع، در غرب کشور قرار دارد و از شمال به استان کرمانشاه، از شرق و جنوب شرقی به ترتیب با استان‌های لرستان و خوزستان و از سمت غرب با کشور عراق همسایه است. این استان ۱۰ شهرستان ایلام، مهران، دهلران، ایوان، آبدانان، دره شهر، بدره، ملکشاهی، سیروان و چرداول دارد. شهرستان ایلام پرجمعیت‌ترین شهرستان استان است. این استان ۵۸۰۱۵۸ نفر جمعیت دارد که از این تعداد ۱۸۴۴۴۴ نفر روستایی و ۸۹۸۹۵ نفر زن روستایی می‌باشند. جامعه آماری این تحقیق را زنان ساکن روستاهای استان ایلام، با تأکید بر نقشی که زنان در این زمینه دارند، تشکیل دادند؛ لذا حجم جامعه ۸۹۸۹۵ نفر بوده و حجم نمونه مورد نظر با استفاده از فرمول کوکران با سطح خطای ۱ درصد ۱۹۶ نفر به دست آمد که در این مطالعه ۲۰۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه از ۲۰ روستای شهرستان‌های ایلام، سیروان، بدره، آبدانان و ملکشاهی انتخاب شدند؛ یعنی از هر روستا ۱۰ نفر انتخاب شدند. از آنجا که در مناطق مورد مطالعه عمده فعالیت زنان روستایی، پرورش مرغ بومی بوده، لذا در این مطالعه علاوه بر امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز، بر تولید مرغ سبز تأکید بیشتری شده است. در این تحقیق، برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها، از ابزار پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شد که با توجه به اهداف پژوهش و متغیرهای مطالعه در دو بخش تدوین شد. بخش اول ویژگی‌های فردی افراد مورد مطالعه را مورد سنجش قرار می‌دهد. در این بخش

با طرح سؤالاتی به بررسی مشخصات فردی پاسخگویان پرداخته شد. متغیرهای این بخش از نوع متغیرهای اسمی و رتبه‌ای بوده که جهت سنجش آنها از آمار توصیفی بهره گرفته شد. بخش دوم شامل ابعاد امکان‌سنجی (آموزش و مهارت آموزی، زنجیره تأمین، اجتماعی، فنی، حمایت، اقتصادی) بوده که در قالب طیف پنج سطحی لیکرت طراحی و سنجیده شدند. برای سنجش اعتبار ابزار اندازه‌گیری (پرسش‌نامه) ابتدا پرسش‌نامه مقدماتی تهیه شد و با مشورت و استفاده از نظر صاحب‌نظران، اعتبار صوری آن به دست آمد. برای سنجش پایایی ابزار اندازه‌گیری (پرسش‌نامه) نیز بعد از تکمیل پرسش‌نامه به عنوان پیش‌آزمون^۱، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و میزان آلفای متغیرهای تحقیق بالاتر از ۰/۸ به دست آمد که در حد خوب و قابل قبولی است.

جدول ۱. متغیرهای پژوهش و شاخص‌های بررسی شده

ردیف	متغیر	تعداد		شاخص‌ها
		مقدار آلفای کرونباخ	گویه‌ها	
۱	بعد آموزش و مهارت‌آموزی	۰/۸۶۸	۲۰	آموزش، دانش و مهارت، توانایی و تمایل
۲	بعد زنجیره تأمین	۰/۸۷۴	۹	دسترسی به بازار، بسته بندی، توزیع و فروش
۳	بعد اجتماعی	۰/۹۱۷	۱۰	همیاری و مشارکت، پذیرش تعاونی، امنیت و اعتماد، حمایت خانواده
۴	بعد فنی	۰/۸۸۲	۵	فناوری، محل اجرا، دسترسی به ماشین آلات و تجهیزات
۵	بعد حمایت	۰/۸۸۵	۵	خدمات حمایتی سازمان‌ها و خدمات مشاوره‌ای
۶	بعد اقتصادی	۰/۸۰۶	۱۱	میزان سرمایه‌گذاری، میزان سودمندی، تأثیر بر اشتغال

مأخذ: یافته‌های پژوهش

1. Pre Test

در تحقیق حاضر از نرم افزار SPSS¹⁹ برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. برای نمایش یافته‌ها نیز از دو نوع آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید، بدین صورت که در بخش یافته‌های توصیفی با استفاده از جداول یک بعدی، به بررسی موقعیت و نظر هر یک از پاسخگویان پرداخته و برای نمایش بهتر این نظرات از سنجه‌های گرایش به مرکز (نما، میانه و میانگین) استفاده شد. در بخش یافته‌های استنباطی از آزمون t تک نمونه‌ای (مقایسه میانگین با عدد ثابت) استفاده شد.

نتایج و بحث

بر اساس یافته‌های به دست آمده، میانگین سنی زنان مورد مطالعه ۴۴/۰۶ سال و جوان‌ترین آنها ۲۵ ساله و مسن‌ترینشان ۶۵ ساله بود. اکثر این افراد (۷۵/۵ درصد) متأهل و بی‌سواد (۴۵/۵ درصد) بودند و تنها ۱۵ درصد آنها تحصیلات بالای دیپلم داشتند. شغل ۸۹ درصد زنان خانه‌داری بود و خانواده‌های ۶۲ درصد آنها بیش از یک منبع درآمد داشتند. طبق نتایج، ۷۹ درصد افراد مورد مطالعه زمین شخصی داشتند که میانگین زمین دیم برای افراد مورد مطالعه ۴/۳۳ هکتار و زمین آبی ۰/۴۹۵ هکتار بود. تنها ۲۸/۵ درصد افراد نمونه سرپرست خانوار بودند. ۶۳ درصد افراد، تحت پوشش هیچ سازمانی قرار نداشتند و تنها ۲۷/۵ درصد از افراد تحت پوشش سازمان کمیته امداد بودند. نتایج نشان داد فضای حیاط ۶۳ درصد از افراد مورد مطالعه بالاتر از ۱۰۰ متر و میانگین آن ۲۰۰/۹۴ متر بود. ۸۸/۵ درصد افراد مورد مطالعه اظهار داشتند که امکان تولید محصولات سبز را در فضای حیاط منزل خود دارند. نتایج نشان داد ۱۷۰ نفر (۸۵ درصد) از افراد مورد مطالعه سابقه عضویت در تعاونی را نداشتند.

مقایسه میانگین ابعاد امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز از دیدگاه زنان روستایی

با توجه به نرمال بودن توزیع متغیرها، به منظور مشخص کردن وضعیت ابعاد امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز از دیدگاه زنان روستایی از آزمون مقایسه میانگین جامعه با عدد ثابت ۳ استفاده شد بدین صورت که اگر میانگین هر یک از عوامل برابر ۳ یا بالاتر بود، نتیجه گرفته می‌شد این عوامل در تشکیل تعاونی محصولات سبز تأثیر دارند و اگر میانگین هر یک از عوامل پایین‌تر از ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شد این عوامل در تشکیل تعاونی محصولات سبز نقشی متوسط یا ضعیف دارند.

یکی از ابعاد امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز میزان آموزش‌های ارائه‌شده و همچنین میزان مهارت و تمایل زنان روستایی به تولید محصولات سبز مانند پرورش مرغ بومی بود. همان‌طور که از نتایج جدول ۲ برمی‌آید، میزان آمادگی زنان روستایی از بعد آموزش و مهارت آموزی برای تشکیل تعاونی در حوزه تولید محصولات سبز از سطح متوسط میانگین پنج ارزشی لیکرت یا همان عدد ۳ به طور معناداری بیشتر است (میانگین = ۳/۲۶، انحراف معیار = ۰/۵۲۸، $t = ۶/۹۷۹$ ، $\text{sig} = ۰/۰۰۰$)، لذا می‌توان اظهار داشت آمادگی زنان روستایی در این زمینه بیشتر از حد متوسط می‌باشد؛ البته به جز گویه‌های مربوط به دانش و مهارت تشکیل تعاونی و تولید محصولات سبز و ارگانیک و گویه‌های مربوط به آموزش که میانگین آنها کمتر از حد متوسط است و بیانگر کم بودن آموزش‌های ارائه شده به روستاییان می‌باشد.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار برآورد وضعیت بعد آموزش و مهارت آموزی و تمایل زنان در امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک

ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱	دانش و مهارت تشکیل تعاونی	۲/۰۴۵	۰/۰۷۱	۱/۰۰۸	-۱۳/۳۸	۰/۰۰۰
۲	دانش و مهارت پرورش مرغ بومی	۳/۸۵۰	۰/۷۰۸	۱/۰۰۱	۱۲/۰۰۶	۰/۰۰۰
۳	دانش و مهارت تولید محصولات سبز و ارگانیک	۲/۴۶۵	۰/۰۶۷	۰/۹۵۰	-۷/۹۶	۰/۰۰۰
۴	توانایی و مهارت واکسیناسیون دام و طیور	۳/۴۶۵	۰/۰۸۲	۱/۱۶۴	۵/۲۴	۰/۰۰۰
۵	تمایل به راه اندازی کسب و کار مشترک با خانواده	۳/۶۷۵	۰/۰۷۰	۰/۹۹۷	۹/۵۷	۰/۰۰۰
۶	تمایل به راه اندازی کسب و کار مشترک با دوست	۳/۲۸۰	۰/۰۶۹	۰/۹۹۷	۴/۰۴	۰/۰۰۰
۷	تمایل به کسب و کار مشترک با آدم سالم و شریک مطمئن	۳/۴۹۵	۰/۰۷۲	۱/۰۲۷	۶/۸۱۰	۰/۰۰۰
۸	تمایل به تشکیل تعاونی	۳/۶۹۰	۰/۰۷۹	۱/۱۲۷	۸/۶۵۸	۰/۰۰۰
۹	تمایل به پرورش مرغ بومی	۴/۰۳۵	۰/۰۷۴	۱/۱۱۳	۱۳/۱۴۵	۰/۰۰۰
۱۰	تمایل به تولید محصولات سبز و ارگانیک	۳/۰۴۵	۰/۰۶۸	۰/۹۳۷	۰/۶۵۴	۰/۵۱۴
۱۱	امکان تشکیل تعاونی تولید و توزیع در منطقه	۳/۲۱۵	۰/۰۷۴	۱/۰۵۵	۲/۸۸	۰/۰۰۴
۱۲	امکان پرورش مرغ بومی در منطقه	۴/۲۷۵	۰/۰۶۸	۰/۹۶۶	۱۸/۶۵	۰/۰۰۰
۱۳	امکان تولید محصولات سبز و ارگانیک	۳/۳۳۵	۰/۰۶۹	۰/۹۸۸	۴/۷۹۱	۰/۰۰۰

تعاون و کشاورزی - شماره ۳۴						۱۰۶
شماره	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱۴	آموزش در زمینه ایجاد تعاونی	۲/۰۲۵	۰/۰۵۷	۰/۸۱۰	-۱۷/۰۰۳	۰/۰۰۰
۱۵	آموزش در زمینه پرورش مرغ بومی	۲/۴۱۰	۰/۰۷۴	۱/۰۷۴	-۷/۹۶۵	۰/۰۰۰
۱۶	آموزش در زمینه تولید محصولات سبز و ارگانیک	۲/۱۳۵	۰/۰۶۵	۰/۹۲۲	-۱۳/۲۶۰	۰/۰۰۰
۱۷	تأثیر تشکیل تعاونی بر کسب درآمد	۳/۶	۰/۰۶۹	۰/۹۸۷	۸/۵۹۴	۰/۰۰۰
۱۸	تأثیر پرورش مرغ بومی بر کسب درآمد	۴/۰۰۵	۰/۰۵۹	۰/۸۳۵	۱۷/۰۰۶	۰/۰۰۰
۱۹	تأثیر تولید محصولات سبز و ارگانیک بر کسب درآمد	۳/۶۱۰	۰/۰۶۰	۰/۸۴۹	۱۰/۱۵۶	۰/۰۰۰
۲۰	تمایل به کسب درآمد از فعالیت خانگی	۳/۵۶	۰/۰۳۷	۱/۱۷۱	۶/۷۵۸	۰/۰۰۰
	مجموع	۳/۲۶	۰/۰۳۷	۰/۵۲۸	۶/۹۷۹	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

یکی دیگر از ابعاد امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک بعد زنجیره تأمین (دسترسی به بازار فروش و نهاده‌های تولید) بود. همان‌طور که از نتایج جدول ۳ برمی‌آید، میزان آمادگی زنان روستایی از بعد زنجیره تأمین برای تشکیل تعاونی در حوزه تولید محصولات سبز با سطح متوسط میانگین پنج‌ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = ۳/۰۳۳، انحراف معیار = ۰/۶۵۳، $t = ۰/۷۲۱$ ، $sig = ۰/۴۷۱$)؛ لذا می‌توان اظهار داشت آمادگی زنان روستایی در این زمینه در حد متوسط می‌باشد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، گویه‌های دسترسی به بازار فروش، امکان بسته‌بندی مواد غذایی و دامی، امکان توزیع و فروش محصولات سبز و امکان خرید و تهیه مواد اولیه برای

تولید محصولات سبز و ارگانیک، میانگینی کمتر از حد متوسط دارند؛ لذا می‌توان گفت امکان دسترسی به بازار فروش و تهیه مواد اولیه برای روستاییان کم می‌باشد.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار برآورد وضعیت بعد زنجیره تأمین در امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک

ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱	دسترسی به بازار فروش مرغ بومی	۳/۰۹۰	۰/۰۶۵	۰/۹۲۵	۱/۳۷۶	۰/۱۷۱
۲	دسترسی به بازار فروش محصولات سبز و ارگانیک	۲/۷۰۵	۰/۰۶۱	۰/۸۶۷	-۴/۸۱۲	۰/۰۰۰
۳	دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب برای فروش محصولات کشاورزی و دامی	۳/۵	۰/۰۸۰	۱/۱۳۴	۶/۲۳۴	۰/۰۰۰
۴	امکان بسته بندی مواد غذایی و دامی	۲/۱۸۵	۰/۰۶۶	۰/۹۴۰	-۱۲/۲۵۰	۰/۰۰۰
۵	دسترسی به انبار مناسب نگهداری محصولات غذایی و دامی	۳/۳۷۰	۰/۰۸۳	۱/۱۷۰	۴/۴۷۱	۰/۰۰۰
۶	امکان توزیع و فروش مرغ بومی	۳/۱۸	۰/۰۶۵	۰/۹۲۸	۲/۷۴۲	۰/۰۰۷
۷	امکان توزیع و فروش محصولات سبز و ارگانیک	۲/۸۸۵	۰/۰۵۶	۰/۷۹۶	-۲/۰۴۱	۰/۰۴۳
۸	امکان خرید و تهیه مواد اولیه برای پرورش مرغ بومی	۳/۵۷۵	۰/۰۸۱	۱/۱۴۹	۷/۰۷	۰/۰۰۰
۹	امکان خرید و تهیه مواد اولیه برای تولید محصولات سبز و ارگانیک	۲/۸۱۰	۰/۰۶۰	۰/۸۵۲	-۳/۱۵	۰/۰۰۲
	مجموع	۳/۰۳۳	۰/۰۴۶	۰/۶۵۳	۰/۷۲۱	۰/۴۷۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش

یکی دیگر از ابعاد امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز بعد اجتماعی بود. همان‌طور که از نتایج جدول ۴ پیداست، میزان آمادگی زنان روستایی از بعد اجتماعی برای تشکیل تعاونی در حوزه تولید محصولات سبز از سطح متوسط میانگین پنج‌ارزشی لیکرت به طور معنی‌داری بیشتر می‌باشد (میانگین = $3/486$ ، انحراف معیار = $0/744$ ، $t = 9/29$ ، $sig = 0/000$)؛ لذا می‌توان اظهار داشت آمادگی زنان روستایی در این زمینه در حد بیشتر از متوسط می‌باشد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، تمامی گویه‌ها میانگینی بالاتر از حد متوسط دارند و می‌توان گفت میزان پذیرش و تمایل روستاییان برای فعالیت‌های جمعی به صورت مشترک بالاست.

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار برآورد وضعیت بعد اجتماعی در امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک

ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱	پذیرش تعاونی و پرورش مرغ بومی در بین خانواده و مردم	۳/۴۱۵	۰/۰۷۳	۱/۰۳۳	۵/۶۷	۰/۰۰۰
۲	کمک به همدیگر در فروش محصول	۳/۲۴۵	۰/۰۶۷	۱/۹۴۸	۵/۱۴	۰/۰۰۰
۳	زمینه فروش محصول خاص به صورت مشترک	۳/۲۱۵	۰/۰۷۴	۱/۰۶۰	۲/۸۶	۰/۰۰۵
۴	امنیت منطقه	۴/۰۱۵	۰/۰۷۴	۱/۰۵۸	۱۳/۵۶	۰/۰۰۰
۵	کمک به همدیگر در زمینه پرورش مرغ بومی همکاری با همدیگر در	۳/۴۶۵	۰/۰۶۵	۰/۹۲۳	۷/۱۲	۰/۰۰۰
۶	تشکیل تعاونی و تولید محصولات سبز	۳/۲۹۵	۰/۰۷۰	۰/۹۹۶	۴/۱۸	۰/۰۰۰

۱۰۹		امکان‌سنجی تشکیل تعاونی.....				
sig	t	انحراف معیار	انحراف معیار برآورد میانگین	میانگین	موارد	ردیف
۰/۰۰۰	۹/۸۲	۰/۸۷۸	۰/۰۶۲	۳/۶۱۰	اعتماد به همدیگر برای پرورش مرغ بومی به صورت مشترک	۷
۰/۰۰۰	۷/۶۹	۰/۹۵۸	۰/۰۶۹	۳/۵۵۵	اعتماد به یکدیگر در تشکیل تعاونی	۸
۰/۰۰۰	۱۲/۷۹	۱/۰۰۰۴	۰/۰۷۰	۳/۹۰۵	حمایت خانواده از پرورش مرغ بومی	۹
۰/۰۰۰	۷/۰۹	۱/۱۰۵	۰/۰۷۸	۳/۵۵۵	حمایت خانواده از تولید محصول سبز	۱۰
۰/۰۰۰	۹/۲۹	۰/۷۴۴	۰/۰۵۲	۳/۴۸۶	مجموع	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بعد فنی یکی دیگر از ابعاد امکان‌سنجی بود (میزان دسترسی روستاییان به ماشین‌آلات و وسایل حمل و نقل، امکان تولید در منطقه و دسترسی به مواد). همان‌طور که از نتایج جدول ۵ پیداست، میزان آمادگی زنان روستایی از بعد فنی برای تشکیل تعاونی در حوزه تولید محصولات سبز از سطح متوسط میانگین پنج‌ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر است (میانگین=۳/۱۸۲، انحراف معیار=۰/۶۴۶، $t = ۳/۹۸۲$ ، $sig = ۰/۰۰۰$)، لذا می‌توان اظهار داشت آمادگی زنان روستایی در این زمینه در حد متوسط است؛ البته به جز متغیر دسترسی به ماشین جوجه‌کشی که میانگینی کمتر از حد متوسط دارد و نشان می‌دهد میزان دسترسی روستاییان به ماشین جوجه‌کشی ضعیف می‌باشد.

جدول ۵. میانگین و انحراف معیار برآورد وضعیت بعد فنی در امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک

ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱	دسترسی به ماشین جوجه‌کشی	۱/۸۰۵	۰/۰۵۸	۰/۸۲۴	-۲۰/۴۸	۰/۰۰۰
۲	دسترسی به وسایل حمل‌ونقل	۳/۲۵۰	۰/۰۶۹	۰/۹۷۵	۳/۶۲	۰/۰۰۰
۳	دسترسی به مواد اولیه پرورش مرغ بومی	۳/۴۳۵	۰/۰۸۱	۱/۱۴۹	۵/۳۵	۰/۰۰۰
۴	آب و هوا و خاک مناسب پرورش محصول سبز	۴/۳۸۵	۰/۰۶۰	۰/۸۵۴	۲۲/۹۱	۰/۰۰۰
۵	دسترسی به تخم مرغ نطفه دار و بی نطفه	۳/۰۳۵	۰/۰۷۵	۱/۰۶۲	۰/۴۶۶	۰/۶۴۲
	مجموع	۳/۱۸۲	۰/۰۴۵	۰/۶۴۶	۳/۹۸۲	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بعد حمایت (میزان حمایت سازمان‌های دولتی و ارائه خدمات به روستاییان برای تشکیل تعاونی و تولید محصولات سبز) یکی دیگر از ابعاد امکان‌سنجی بود. بر پایه نتایج جدول ۶، میزان آمادگی زنان روستایی از بعد حمایت برای تشکیل تعاونی در حوزه تولید محصولات سبز از سطح میانگین پنج‌ارزشی لیکرت به طور معناداری کمتر می‌باشد (میانگین=۲/۲۷۸، انحراف معیار=۰/۰۵۲، $t = -۱۳/۸۵۱$ ، $sig = ۰/۰۰۰$)؛ لذا می‌توان اظهار داشت آمادگی زنان روستایی در این زمینه در حد کمتر از متوسط می‌باشد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میزان حمایت و ارائه خدمات سازمان‌های دولتی به روستاییان برای تولید محصولات سبز و پرورش مرغ بومی ضعیف می‌باشد.

جدول ۶. میانگین و انحراف معیار برآورد وضعیت بعد حمایت در امکان‌سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک از دیدگاه زنان روستایی

ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱	حمایت سازمان‌ها در زمینه تولید محصولات سبز و پرورش مرغ بومی	۲/۲۶۰	۰/۰۶۵	۰/۹۲۰	-۱۱/۳۷۴	۰/۰۰۰
۲	حمایت سازمان‌ها در ارائه مواد اولیه و نهاده‌های تولیدی در زمینه تولید محصولات سبز و پرورش مرغ بومی	۲/۲۴۰	۰/۰۶۴	۰/۹۰۹	-۱۱/۸۲۲	۰/۰۰۰
۳	خدمات‌دهی مشاوران تغذیه در زمینه پرورش مرغ بومی	۱/۹۹۰	۰/۰۶۱	۰/۸۵۰	-۱۶/۷۹۲	۰/۰۰۰
۴	خدمات واکسیناسیون در زمینه پرورش مرغ بومی	۲/۸۷۰	۰/۰۷۳	۱/۷۳۰	-۲/۹۹	۰/۰۰۳
۵	مشاوره و آموزش درمورد بیماری‌های مسری و شایع	۲/۱۲۰	۰/۰۷۴	۱/۰۵۸	-۱۱/۷۵۳	۰/۰۰۰
	مجموع	۲/۲۷۸	۰/۰۵۲	۰/۷۳۷	-۱۳/۸۵۱	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بعد اقتصادی یکی از مهم‌ترین ابعاد در مطالعات امکان‌سنجی می باشد که میزان سودآوری، سرمایه در دسترس، حمایت‌های دولتی و میزان مفید بودن طرح را مشخص می‌کند. بر پایه نتایج جدول ۷، میزان آمادگی زنان روستایی از بعد اقتصادی برای تشکیل تعاونی در حوزه تولید محصولات سبز از سطح میانگین پنج‌ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر می باشد (میانگین=۳/۸۳، انحراف معیار=۰/۰۴۲، $t = ۱۳/۴۳$ ، $sig = ۰/۰۰۰$)؛ لذا می‌توان اظهار داشت آمادگی زنان روستایی در این زمینه در حد خوب می باشد. البته همان‌گونه که مشاهده می‌شود، گویه‌های مربوط به نقدینگی و سرمایه در دسترس و حمایت دولت

میانگینی کمتر از حد متوسط دارند؛ لذا می توان گفت که حمایت دولت کم و میزان دسترسی روستاییان به سرمایه و منابع مالی ضعیف می باشد.

جدول ۷. میانگین و انحراف معیار برآورد وضعیت بعد اقتصادی در امکان سنجی تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک از دیدگاه زنان روستایی

ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱	میزان سودآوری پرورش مرغ بومی	۳/۸۰	۰/۰۴۹	۰/۷۰۱	۱۶/۱۲۲	۰/۰۰۰
۲	میزان سودآوری تولید محصولات سبز و ارگانیک	۳/۴۴	۰/۰۵۴	۰/۷۷۴	۸/۱۲۵	۰/۰۰۰
۳	تأثیر پرورش مرغ بومی بر ارتقای سطح کمیت و کیفیت غذایی مردم منطقه	۴/۱۰	۰/۰۶۵	۰/۹۲۹	۱۶/۷۳	۰/۰۰۰
۴	تأثیر پرورش مرغ بومی بر ارتقای سطح کمیت و کیفیت غذایی خانواده	۴/۲۳	۰/۰۵۶	۰/۷۹۰	۲۱/۹۵	۰/۰۰۰
۵	ایجاد فرصت شغلی	۳/۷۹	۰/۰۵۸	۰/۸۲۲	۱۳/۶۷	۰/۰۰۰
۶	نیروی کار جایگزین	۳/۶۱	۰/۰۷۱	۱/۰۱۵	۸/۵۶	۰/۰۰۰
۷	نقدینگی برای تولید پرورش مرغ بومی	۲/۵	۰/۰۶۶	۰/۹۳۵	-۷/۵۶	۰/۰۰۰
۸	نقدینگی برای تولید محصولات سبز	۱/۹۶	۰/۰۵۸	۰/۸۲۵	-۱۷/۸۱	۰/۰۰۰
۹	دسترسی به منابع مالی	۱/۳۹	۰/۰۶۳	۰/۹۰۱	-۹/۴۸	۰/۰۰۰
۱۰	حمایت دولت از پرورش مرغ بومی	۲/۱۴	۰/۰۶۹	۰/۹۸۲	-۱۲/۳۷	۰/۰۰۰
۱۱	حمایت دولت از تولید محصولات سبز	۲/۱۳	۰/۰۶۹	۰/۹۷۸	-۱۲/۵۷	۰/۰۰۰
	مجموع	۳/۸۳	۰/۰۴۲	۰/۶۰۵	۱۳/۴۳	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این پژوهش، به امکان‌سنجی تشکیل تعاونی مبتنی بر کشاورزی سبز از شش بعد (آموزش و مهارت آموزی، فراهم بودن زنجیره تأمین، اجتماعی، فنی، حمایت، اقتصادی) با استفاده از آزمون مقایسه میانگین با عدد ثابت ۳ پرداخته شد. نتایج نشان داد که میانگین مجموع گویه‌های بعد آموزش و مهارت آموزی بالاتر از ۳ است. به جز گویه‌های مربوط به دانش و مهارت تشکیل تعاونی و تولید محصولات سبز و ارگانیک و گویه‌های مربوط به آموزش که میانگینی کمتر از ۳ دارند و نشان دهنده کم بودن آموزش‌های ارائه شده در زمینه تعاونی و تولید محصولات سبز و ارگانیک می‌باشند، بقیه گویه‌های دانش و مهارت آمادگی زنان روستایی را برای تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک تأیید می‌نمایند. این نتایج با یافته‌های مطالعه حیدری ساربان (۱۳۹۱)، رهبری و همکاران (۱۳۹۵) و آرایش و طاهری (۱۳۹۴) مطابقت دارد.

نتایج نشان داد که میانگین مجموع گویه‌های بعد زنجیره تأمین در حد متوسط و تأییدکننده امکان تشکیل تعاونی است. از طرفی، روستاییان اظهار داشتند که امکان دسترسی به بازار فروش برای آنها ضعیف می‌باشد. این نتایج با یافته‌های مطالعه آزادی و همکاران (۲۰۱۱) مطابقت دارد.

نتایج مبین این بود همه گویه‌های بعد اجتماعی و مجموع آنها میانگینی بالاتر از ۳ دارند و به این ترتیب، امکان تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک را تأیید می‌نمایند؛ به عبارتی، زنان روستایی آمادگی پذیرش تعاونی و تولید محصول را به صورت دسته‌جمعی دارند و از حمایت خانواده در حد خوب برخوردارند. این نتایج با یافته‌های مطالعه رهبری و همکاران (۱۳۹۵)، آرایش و طاهری (۱۳۹۴) و حیدری ساربان (۱۳۹۱) مطابقت دارد.

نتایج نشان داد که در بعد فنی، به جز دسترسی به ماشین جوجه کشی، گویه‌ها میانگینی بالاتر از ۳ دارند و امکان تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک را تأیید می‌نمایند؛ لذا امکان دسترسی به ماشین جوجه کشی برای تولید مرغ بومی برای روستاییان کم اما امکان دسترسی به وسایل حمل و نقل و تهیه نهاده برای آنها در حد خوب می‌باشد. این نتایج با یافته‌های مطالعه رهبری و همکاران (۱۳۹۵)، آرایش و طاهری (۱۳۹۴) و گندم زاده و ثمری (۱۳۸۸) مطابقت دارد.

نتایج نمایان ساخت همه گویه‌های بعد حمایت و مجموع آنها میانگینی پایین‌تر از ۳ دارند و امکان تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک را در حد کم تأیید می‌نمایند. در این راستا، میزان حمایت سازمان‌های دولتی از تولید محصولات سبز و پرورش مرغ بومی و همچنین ارائه خدماتی مانند واکسیناسیون و مشاوره تغذیه برای روستاییان ضعیف ارزیابی شد. این درحالی است که مطابق نتایج مطالعات سالاری و همکاران (۱۳۹۳)، خدمات پشتیبانی و حمایتی بیشترین تأثیر را بر امکان تشکیل تعاونی دارند.

نتایج نشان داد که مجموع گویه‌های اقتصادی میانگینی بالاتر از ۳ دارند و امکان تشکیل تعاونی را تأیید می‌نمایند؛ اما گویه‌های نقدینگی برای تولید محصولات سبز، دسترسی به منابع مالی و میزان حمایت دولت از تولید این محصولات میانگینی کمتر از ۳ دارند و امکان تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک را در حد ضعیف تأیید می‌نمایند. این نتایج با یافته‌های مطالعه رهبری و همکاران (۱۳۹۵)، آرایش و طاهری (۱۳۹۴)، حیدری ساربان (۱۳۹۱) و آزادی و همکاران (۲۰۱۱) مطابقت دارد.

با توجه به نتایج این پژوهش، ایجاد یک تعاونی در زمینه محصولات سبز به برنامه‌ریزان توسعه روستایی توصیه می‌شود؛ اما برای بالابردن احتمال موفقیت آن، با توجه به نتایج، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- میزان آموزش‌های ارائه شده در زمینه تعاونی و تولید محصولات سبز در مناطق روستایی به خصوص برای زنان روستایی افزایش یابد تا میزان سطح آگاهی آنها از فواید و روش‌های تولید محصولات سبز بالا رود.
- سازمان‌های دولتی میزان حمایت‌ها و ارائه خدماتی مانند واکسیناسیون، مشاوره تولید و تغذیه، مشاوره و آموزش مبارزه با بیماری‌های مسری را به روستاییان افزایش دهند.
- دولت با سرمایه‌گذاری و یا ارائه وام‌های کم بهره در مقوله تولید محصولات سبز، به ایجاد اشتغال برای زنان روستایی و توانمندی آنها در مناطق روستایی کمک کند.
- دولت با قرار دادن ماشین‌آلات و نهاده‌ها در اختیار روستاییان و فراهم نمودن بازار فروش و یا خرید مستقیم محصول از روستاییان، زمینه تولید محصولات سبز و ارگانیک را برای آنها فراهم نماید.
- برنامه‌ریزان توسعه روستایی و سازمان‌های دولتی با کمک به تشکیل تعاونی محصولات سبز و ارگانیک برای زنان روستایی، در حل معضل بیکاری و کاهش فقر در مناطق روستایی مؤثر واقع شوند.

منابع

- آرایش، م. و طاهری، م.ر. (۱۳۹۴). شناسایی موانع توسعه شرکت‌های تعاونی عشایری استان ایلام از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها. فصلنامه روستا و توسعه، ۱۸(۴)، ۵۷-۷۴.
- اشراقی سامانی، ر.، فتاحی، ث. و حامدچهارسوقی، ا. (۱۳۹۵). نقش شرکت‌های تعاونی کشاورزی در کاهش فقر روستایی در استان ایلام. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۶(۲۱)، ۸۷-۱۰۶.
- اعظمی، م.، سپه پناه، م. و بهادری قزلجه، م. (۱۳۹۵). نقش تعاونی‌های شهرستان فامین در کاهش فقر روستایی. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۵(۱۷)، ۵۳-۷۴.

- بوزرجمهری، خ. و هادی‌زاده بزاز، م. (۱۳۹۲). واکاوی و بررسی سازه‌های مؤثر در توسعه تعاونی‌های تولید روستایی استان خراسان رضوی از نظر کارشناسان، جغرافیا و آمایش شهری، ۸، ۸۵-۱۰۰.
- جلالی، ن.، طالشی، م. و فیروزنیا، ق. (۱۳۹۳). نقش شرکت های تعاونی تولید روستایی در توسعه پایدار روستایی نمونه موردی: شرکت تعاونی تولید روستایی محمدیه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی مرکز پیام نور تهران.
- حضرتی، م.، مجیدی، ب. و رحمانی، ب. (۱۳۸۹). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های کشاورزی در توسعه اقتصاد روستایی بخش مرکزی شهرستان خدابنده. فصلنامه تعاون، ۲۱(۳)، ۸۹-۱۰۹.
- حیدری ساربان، و. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی (شهرستان پارس آباد). مجله نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۲، ۱۰۳-۱۱۸.
- دل‌افروز، ن.، طالقانی، م. و نوری، ب. (۱۳۹۵). اثر ابزارهای بازاریابی سبز بر روی رفتار خرید مصرف‌کننده. اولین همایش علمی پژوهشی یافته‌های نوین علوم مدیریت، کارآفرینی و آموزش ایران، بانک مقالات بازاریابی ایران، ص ۲.
- رهبری، م.، شفیع‌ی ثابت، ن. و طاهری، ن. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر ایجاد تعاونی‌های تولید و توزیع محصولات کشاورزی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان گناباد. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۵(۲۰)، ۱۴۱-۱۷۰.
- سالاری، ن.، محبوبی، م.، شریف‌زاده، م.ش. و عبدالله‌زاده، غ. (۱۳۹۳). امکان‌سنجی مدیریت مشارکتی آبیاری در تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان تایباد. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۳(۱۲)، ۱۱۳-۱۳۱.
- گندم‌زاده، ر. و ثمری، د. (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی‌های تولید شهرستان طبس. فصلنامه تعاون، ۲۱۲، ۹۱-۱۰۴.

منفرد، ن. (۱۳۹۵). زمینه یابی تشکیل تعاونی های زنان و بررسی مشکلات حضور زنان در تعاونی ها. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۳(۱)، ۱۷-۳۴.

میرباقری، آ. (۱۳۹۴). بررسی پتانسیل های شکل گیری تعاونی زنان روستایی در منطقه چهل چشمه شهرستان دیواندره استان کردستان. سومین همایش ملی انجمن علمی دانشجویی رشته های کشاورزی و منابع طبیعی. پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران. ۱۶ و ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۴.

هدایت پور اطاقسر، ع.، کنجه مرادی، م. و کلهر، ا. (۱۳۹۴). نقش زنان کارآفرینی در اقتصاد خانواده پیک مهارت. بازیابی شده از <http://www.peykemaharat.ir/home/vcon/1305>

Abdolmaleki, M. (2015). Preventive factors to found walnut production cooperatives in Tuyserkan Township, Iran. *International Journal of Agricultural Management and Development*, 5(1), 9-17.

Avsec, F., & Stromajer, J. (2015). Development and socioeconomic environment of cooperatives in Slovenia. *Journal of Co- operative Organization and Management*, 3(1), 40-48.

Azadi, H., Hosseininia, G., Zarafshani, K., Heydari, A., & Witlox, F. (2011). Factors influencing the success of animal husbandry cooperatives: a case study in southwest Iran. *Journal of Agriculture and Rural Development in the Tropics and Subtropics (JARTS)*, 111(2), 89-99.

Feasibility of the Formation Production Cooperative based on Green Agricultural among Rural Women of Ilam Province

F. Saymohammadi¹, H. Mehdizadeh^{2*}, S. Saymohammadi³

Received: 06 Nov, 2019

Accepted: 08 Sep, 2020

Abstract

Agricultural cooperatives, as one of the most important representatives of the organized participation of rural farmers in economic and social affairs, are effective in increasing employment, Production and promotion of income level and social status of villagers, this research investigating the dimensions of education and training skills, supply chain, technical and economic services, social, support aspects, aims at the feasibility of forming a green and organic based production cooperative in order to create jobs for women and poverty alleviation in Ilam province. Data were collected using a researcher-made questionnaire whose validity was approved by experts from the Department of Entrepreneurship and Rural Development at Ilam University and its reliability confirmed as acceptable through Cronbach's alpha coefficient (0.86). The statistical population of this study was the villagers of Ilam province with 89895 people. The sample size using Cochran's formula were 200 people. Data were analyzed using descriptive statistics through t-test. The results showed that rural areas in Ilam, in terms of education and training skills, supply chain, technical and economic services, social, technical and support aspects, have the potential to enable the women in the related areas to form green and organic based production cooperatives. Therefore, it is proposed that Supportive organizations could provide the grounds for establishing green and organic based production cooperatives in Ilam province.

Keywords: Feasibility, Co-operative, Green Products, Organic Products, Women's Employment, Poverty Eradication

---

1. Msc of Rural Development, Department of Entrepreneurship and Rural Development, Ilam University, Ilam, Iran

* Corresponding Author

Hossein.mehdizadeh@ilam.ac.ir

2. Assistant Professor, Department of Entrepreneurship and Rural Development, Ilam University, Ilam, Iran

3. Assistant Professor, Department of Entrepreneurship and Rural Development, Ilam University, Ilam, Iran